

13. HOGYAN ÉLJEK A HATALOMMAL?

Gyülekezeti óraszám: 1. Egyházi iskolák óraszám: 1.

TEOLÓGIAI ALAPVETÉS

(Felhasznált irodalom:

BARTA, T. (szerk.), Keresztyén Bibliai Lexikon, Budapest 2000.

BERLEJUNG, A./ FREVEL, CH., Handbuch theologischer Grundbegriffe, zum Alten und Neuen Testament, München, 1963.

COENEN, L., Theologisches Begriffslexikon, Wuppertal, 1969.

SZÜCS, F., Teológiai etika, Budapest, 1993.)

Isten hatalma (Ószövetség)

Mind az Ó-, mind az Újszövetség tanítása szerint a hatalom, az erő tulajdonképpeni birtokosa Isten. Dávid hálaadó imájában ezt fogalmazza meg: „*Tied, Uram, a méltóság, a hatalom és a tisztelet, a hírnév és a fenség, bizony minden, ami a mennyben és a földön van! Tied, Uram, az ország, magasztos vagy te, mindenség fejedelme! Tőled ered a gazdagság és a dicsőség, te uralkodsz mindenben. A te kezében van az erő és a hatalom, a te kezéd tehet bárkit naggyá és erőssé.* (1Krón 29,11–12) Jézus az Úri imádságban mondja: „*mert tied a hatalom...*” (Mt 6,13)

Ő az, aki bármire és bárkire képes hatást gyakorolni. Ez a hatás lehet akár fizikai, lelki, katonai vagy politikai. Minden Istenről szóló bibliai kijelentés háttérében meghúzódik az a tény, hogy Istennek végtelen hatalma van. E végtelen hatalom bizonyítéka a világ megteremtése. Ezzel a végtelen hatalmával visel gondot a megteremtett világ fölött, és bizonyítja be folyamatosan, hogy a természet erői felett is Ő az ÚR. Isten választott népe is újra és újra megtapasztalta Isten hatalmát. Mózes a hálaadó énekében részletesen megnevezi a vörös-tengeri átkelésnek azokat a mozzanatait, amelyben Isten hatalma, ereje nyilvánult meg (2Móz 15,3kk). Számtalanszor megismétlődik az Ószövetségben az a bizonyágtétel, hogy Isten hatalma intézi népe életét. „*Pedig a te néped ők, a te örökséged, akiket nagy erőddel és kinyújtott karoddal hoztál ki.*” (4Móz 9,27) Erre a felismerésre a megfelelő válasz a hálaadás. Mózes így fogalmazza ezt meg: „*Erőm és énekem az Úr, megszabadított engem. Ő az én Istenem, őt dicsőítem, atyám Istene, őt magasztalom.*” (2Móz 15,2)

A fogság korának nagy teológiai felismerése volt, hogy Isten hatalma nem csak a választott népre vonatkozik, hanem az egész világra és minden népre kiterjed, nem korlátozódik arra a területre, ahol hisznek Benne (Bír 11,24; 1Sám 26,19; Ézs 40). Dániel könyvében a világbirodalmakról szóló látomás egyértelmű kijelentés Isten legfőbb uralmáról (Dán 7). Az Ószövetség himnuszai, imádságai, prófétai igéi sokszor szólnak az Isten hatalmának a megtapasztalásáról. Az életmentő csodák mellett a szövetségekötés révén is megbizonyosodott Isten népe az Úr hatalmáról. Ábrahámmal való szövetségekötésekor így mutatkozott be: „*Én vagyok a Mindenható Isten... Megajándékozlak szövetségemmel.*” (1Móz 17,1.2.) Isten mindenható hatalmának elismerésére az elvárt tettekben megmutakozó válasz: az engedelmisség: „*Járj színem előtt, és légy feddhetetlen.*” (1Móz 17,1) Isten végtelen hatalmát meg fogja tapasztalni a világ, a pogány népek is a végidőkben (Jóel 2).

Isten hatalma (Újszövetség)

Az Újszövetség gondolkodása szerint a hatalom (dünamisz) Istené. Sőt, Ő maga a Hatalmas (dünatos), akinek a birtokában van a hatalom. Mária énekében olvassuk: „*mert nagy dolgokat tett velem a Hatalmas, és szent az ő neve, irgalma megmarad nemzedékről nemzedékre az őt*

félőkön” (Lk 1,49) De Jézus maga is ezt mondja: „*Jézus ezt mondta: Én vagyok, és meglátjátok az Emberfiát, amint a Hatalmas jobbán ül, és eljön az ég felhőin.*” (Mk 14,62) A „dünamisz” szó jelentése: képesség, hatalom, erő. Isten a hatalmát leginkább Jézus Krisztusban mutatta meg. Jézus hatalommal szólt és cselekedett. Gyógyító erő áradt belőle (Lk 5,17; 6,19). Isten hatalmának jeleit ismerték fel Jézusban (Mt 13,58; Jn 5,19). Jézus egész működése, bűnbocsánata, démoni erők feletti győzelme Isten világban megjelenő uralmának a látható jele volt (Lk 11,14–26). Hatalmának eredetére rákérdeztek a főpapok, írástudók. A talányos válaszból kiderül, hogy Jézus mennyei hatalommal cselekedett (Mk 11,27–33).

A keresztség szereztetési igéjében azt mondja Jézus, hogy minden hatalom, akár mennyeiről, akár földiről van szó, neki adatott (Mt 28,18 kk.). A Jézus által használt görög szó (exúszia) jelentése teljhatalom, képesség. Olyan mindenre kiterjedő hatalomról van szó, aminél nincsen nagyobb. Ez nagy bátorítást jelent azoknak, akik Benne hisznek.

Isten ereje legnyilvánvalóbbá Jézus feltámadásában mutatkozott meg (Róm 1,4). A végidőkben pedig majd megmutatkozik Isten hatalma Jézus Krisztus második eljövetelekor.

Emberi hatalom

A Biblia tanítása szerint az ember hatalma Istentől való. Ő adott az Édenkertben hatalmat és egyben felelősséget az embernek a teremtett világ felett (1Móz 1,26).

A rábízottakat ápolni és gondoznia kellett. Az ember a neki adott szabadság hatalmával nem jól élt, elbukott, visszaélt vele. Isten ennek ellenére nem vonta meg az embertől a hatalom birtoklásának a lehetőségét.

A Szentírás tanítása szerint Isten a földi világban a rendet emberek által tartja fenn (Jn 19,11), azonban nem találunk a hatalom használatára vonatkozó részletes leírást. A hatalom birtokosa mindig Isten marad, aki felelősséggel, feladatokkal ruházza fel az embert. Ezért fontos, hogy a vezetők Isten útján járjanak. Ő adta a hatalmat a választott nép mindenkori vezetőinek, a bírácoknak, királyoknak és a prófétáknak is.

Isten egy ideig bírakat tett a jogi és katonai hatalom letéteményeseivé, így vezette népét. A királyokat is Isten választotta ki, állandó megbízatásuk jele a felkenetés lett. Isten előre tudta, hogy a hatalom birtoklása a visszaélés lehetőségét is magában hordozza, ezért a királyság intézményének a bevezetése nem volt eredeti szándéka. A királyok hatalmukkal hol jól éltek, hol visszaéltek, de mindenképpen Isten megbízatása alatt álltak. Emiatt a szemlélet miatt történt az, hogy Dávid soha sem emelt kezét a méltatlanná vált királyra, Saulra. Ha megtette volna, Istennel fordult volna szembe.

A próféták is Istentől kaptak hatalmat a szólásra és a próféta-ságot igazoló csodák végrehajtására. Az Ószövetségben találkozunk Istenellenes hatalmakkal, hatalmasságokkal. Aki népe ellen támadt, az Őellene fordult.

A királyság kora után, amikor már a nép vezetőit nem Isten jelölte ki, felvetődött a földi hatalom iránti lojalitás kérdése. Amikor Jézust provokatív módon megkérdezik az adózásról, akkor válaszával egyúttal a hatalomtól is tanít. Azzal, hogy azt mondja, hogy a császárnak meg kell adni, ami az övé, elismeri, hogy a világi vezetésnek van gazdasági és politikai hatalma. Ez a hatalom azonban nem abszolút. A császári és az isteni nem két egymás melletti hatalom. Isten hatalma a császáré fölött van, és a császár iránti hűség mértékét az Isten iránti hűség határozza meg. Ez a mérce később döntő jelentőségűvé vált, amikor a keresztyéneket üldözni kezdték, és választás elé állították, hogy kinek a hatalmát ismerik el. Sokan vállalták inkább a vértanúságot, de a császár hatalmát nem ismerték el fontosabbnak. A földi hatalom letéteményesének tudnia kell, hogy hatalma gyakorlásakor a jogot és az igazságot kell képviselnie, és hatalma nem korlátlan.

A hatalom birtoklása az ember bűnévé válhat, ha visszaél vele.

Pál apostol tanít a földi hatalom szükségességéről (Róm 13,1). A felsőbbség Istentől kapott feladatot lát el azzal, hogy a maga jutalmazásos – büntetéses rendszerében, a saját törvényei szerint visszatart a rossztól, jogtalanságtól, igazságtalanságtól. Ha az állam megfelel ennek a végső soron Istentől kapott feladatának, akkor a keresztyén embernek nincsen oka arra, hogy engedetlen legyen. Ebben az értelemben, és ezért tartozik engedelmességgel a felsőbbség iránt a keresztyén ember.

A hatalommal való élés és visszaélés példája Saul és Dávid kapcsolatának a történetében
Saul és Dávid kapcsolatában újra és újra megjelenik a hatalommal, erővel való helyes élés és visszaélés kérdése.

Saul visszaélése: a király kezdeti jóindulata átcsapott gyilkossági szándékba.

Helyes élés: Dávid katonai hátránya ellenére is többször került olyan helyzetbe, hogy meg is ölhetné volna Saul, ezzel véget érhetett volna a menekülése. Dávid azonban az Istentől kapott tisztségre hivatkozva meg is tiltotta a katonáinak, hogy a felkent királyra kezet emeljenek. (1Sám 24,7)

Visszaélés: Saul bűnbánó szavakkal bocsánatot kért Dávidtól, és megeskette Dávidot, hogy az utódait is megkíméli, Saul ennek ellenére folytatta Dávid üldözését.

Helyes élés: Dávid ismételten megkíméli Saul életét. (1Sám 26) Ismét csak azért nem emelt kezet Saulra, mert az Isten felkentje.

Visszaélés: Megismétlődött a lelepleződés és az eskü. A Szentírás tanúsága szerint Saul magatartásának háttérében az állt, hogy eltávozott tőle az Úr. (1Sám 18,12)

Isten vezetése nélkül a hatalmat rosszra használjuk.

	Saul	Dávid
Hatalma eredete	Istentől	Istentől
Isteni hatalom bizonyítéka	Felkenetés	Felkenetés
Önmaga feletti fizikai hatalom	Időnként kontrollvesztés	Tudatos
Ereje	Gyengülő	Erősödő
Katonai erejének a jele	Katonasága	Győzelmek
Akik fölött hatalma volt	Izráel teljes népe	600 harcos
Hatalommal való élés	Visszaélés	Jól élt vele
A hatalommal való élés/visszaélés oka	Féltékenység	Isten iránti tisztelet
Hatalommal való visszaélésre példa	Gyilkossági kísérlet Harc élvonalába küldés	Később Betsabé történetében

VALLÁSPEDAGÓGIAI SZEMPONTOK

Saul és Dávid történetéhez kapcsoljuk a hatalommal való élés korosztályi szintű átbeszélését, feldolgozását. Itt is érvényesek a 13. leckében leírt valláspedagógiai megfontolások.

A továbbgondoláshoz érdemes figyelembe venni, hogy a hatalom gyakorlásával a gyermek kétféle szituációban találkozhat. Az egyik a konfliktusos szituációk, amelyre Dávid és Saul története példa. Itt jó áttekinteni a már gyermekkorban is elkülöníthető konfliktuskezelési stratégiákat:

1. Versengő stratégia, melyben a felek harcként élik meg a konfliktust, a másik legyőzésére törekednek. Ebben nem születik megállapodás.

2. Alkalmazkodó stratégia, melyben az egyik fél lemond érdekeiről, félelemből (nagyobb, erősebb gyermek), kényszerből (szülői, nevelői ráhatásra) vagy hosszabb távú érdekei miatt.
3. Elkerülő stratégia. A gyermek már magát a konfliktust kerüli, tudatosan.
4. Kompromisszumkereső stratégia, ahol a közösen elfogadható megoldás keresése a cél.
5. Problémamegoldó stratégia, amikor olyan megoldásra törekszenek, amiben mindkét fél érdekei érvényesülnek.

A Krisztus-himnusz feldolgozása, a krisztusi lelkület fókuszba állítása lehetőséget ad, hogy átbeszéljük, hogy hogyan élhetünk a hatalmunkkal egy konfliktusban. Erősítsük a problémamegoldó stratégiát (ez történt megváltásunkkor is), és az Isten rendjét, tervét szem előtt tartó problémamegoldást. Mi, keresztyének a hatalmat Istentől kapjuk, és Neki tartozunk felelősséggel.

A másik élethelyzet, amikor hatalomgyakorlásról beszélhetünk, az a felelősségi körök. A gyermekek is megélik ilyen élethelyzeteket (pl. szóvivő, felelős, napos, hetes, íródeák, időfelelős, vigyázás kistestvérré). A kötelesség végzése hatalommal is jár, a hatalom viszont felelősséggel.

MINIMUM	OPTIMUM
• Aktív részvétel a közös feladatokban, játékokban, énektanulásban, közös éneklésben, imádkozásokban és beszélgetésekben. • A korosztályi és egyéni sajátosságainak megfelelő szinten: ○ Ismerje fel segítséggel mit jelent a hatalmi helyzet korosztályi vonatkozásban.	• Aktív részvétel a közös feladatokban, játékokban, énektanulásban, közös éneklésben, imádkozásban és beszélgetésekben. • A korosztályi és egyéni sajátosságainak megfelelő szinten: ○ Tudjon példákat mondani a hatalmi helyzetről a korosztályi környezetből. ○ Tudjon példát mondani a hatalommal való visszaélésről és annak következményeiről.

ÓRAVÁZLAT JAVASLAT – GYŰLEKEZETEK, ÁLLAMI ÉS EGYHÁZI ISKOLÁK ÓRÁJÁRA

Fő hangsúly: Hatalommal járó élethelyzetek.

Kognitív cél: Annak a felismertetése konkrét példákon keresztül, hogy vannak olyan élethelyzetek, amelyek hatalommal járnak.

Affektív cél: A hatalomhoz való szemléletmód formálása a biblikus irányba.

Pragmatikus cél: A hatalommal járó élethelyzetek közös átgondolása, vizsgálata és tapasztalatok megbeszélése.

Óra fő része	Javaslatok	Tananyag, célhoz kapcsolódás
Motiváció, ráhangolódás, előzetes ismeretek aktiválása	Király-játék Vigyünk be egy koronát és jogart, vagy ahhoz hasonló tárgyat! Vezessük be a gyerekeket az öreg király udvarába egy kis meséléssel, ahol a király szavát mindenki teljesíti! Hívjunk ki három önként jelentkezőt. Az egyik lesz a király, akinek a fejére kerül a korona, és	Eszköz: korona és jogart. Kapcsolódó munkafüzet feladat: MFGY 14. lecke 1. (42. o.) MFEI 14. lecke 1. (54. o.)

	kezébe a jogar. A kérdés: Mire használod a hatalmadat? A másik kettő jelenítse meg a királytanuló kívánságát. Játszhatjuk több fordulóban a játékot. Átvezetés: Mit gondoltok Jézus mi mindenre használhatta, hogy Égi Királyként, isteni hatalommal járt itt az emberek közt?	
Feldolgozási javaslat, munkáltatás	A múlt órai történet felidézése, és a lecke üzenetének a feldolgozása a tankönyv illusztrációja, a Feladattár és az olvasmány alapján. Mondj egy mondatot, megmondom ki vagy! - játék Írjunk fel kis cetlikre olyan feladatokat, felelősségi köröket, amelyek hatalommal/felelősséggel járnak a gyermekek életében: hetes, napos, naplófelelős, kapus, csapatkapitány, szólamfelelős zenekarban/ kórusban, tornaórán tanszerfelelős, stb! Osszuk ki a cetliket a gyermekek között! Egy-egy tanuló helyezkedjen bele abba a feladatkörbe, ami a cetlijén áll, és mondjon egy olyan mondatot, hogy az osztály az alapján kitalálja, hogy kit alakít. Pl. Tanító néninek jelentem...; A mi csapatunk szerint a megfejtés...; Átvezetés: A feladatok felelősséggel és hatalommal is járnak. Üzenet elmélyítése a munkafüzetben munkáltatással párban/csoportban/közösen	TK 14. lecke Feladattár (33. o.) Kapcsolódó munkafüzeti feladat: MFGY 14. lecke 1. (42. o.) MFEI 14. lecke 1. (54. o.) Eszköz: cetliken feladatkörök Javaslat: Ha úgy látjuk, hogy az osztályunkban nehéz a gyermekeknek megfogalmazni ilyen mondatokat, játszhatjuk úgy, hogy a mondatot mi mondjuk, és az alapján kell kitalálni az osztálynak, hogy milyen felelősségi körre gondoltunk . MFGY 14. lecke 3–4. (42-43.) MFEI 14. lecke 3–4. (54-55. o.)
Aranymondás	„Az az indulat legyen bennetek, amely Krisztus Jézusban is megvolt.” (Fil 2,5–8)	
Énekjavaslat (alternatívák)	16. Siess, keresztyén (TK 86. o.) RÉ: 89. zsolt.1. 5. verse – Az Úrnak irgalmát (+BS) 119. zsolt. 1–3. verse –Az oly emberek nyilván boldogok	

	399. dics. 1.9. verse – Imhol vagyok (+BS) DU: 75. Hagyjad az Úrra utadat JJ: 19. Ne dicsekedj a holnapi nappal	
Házi feladat	A 13–14. lecke megmaradt munkafüzeti feladatai.	

TOVÁBBI ÖTLETEK:

(Egyéni feladatlapok összeállíthatók az RPI online feladatbank segítségével:
<http://rpi-feladatbank.reformatus.hu/#/login>)

1. Őrös. A következő játékkal egy-egy tanulónak hatalmat adunk. A játék után beszélgethetünk is arról, kinek hogyan élte meg a lecke üzenete alapján a feladatot.

A tábla elé/fal elé, az osztálynak háttal kiáll egy űr. Az osztályból mindenki lerak mögé egy tárgyat. Hátrébb lépnek a játékosok a terem/udvar túlsó felébe. A tárgyért kell eljutni úgy, hogy az űr ne hallja meg, és ne észlelje a mozgást. Amikor az űr a játékosok felé fordul, mindenkinek meg kell merevednie. Aki mozgásban van, azt az űr megszólítja, így vissza kell mennie az eredeti helyére, és újból kezdenie a közeledést. Az győz, aki leghamarabb szerzi meg a tárgyat az űr mögül.

INSTRUKCIÓK A MUNKAFÜZET FELADATAIHOZ:

3. feladat: Gondolkodjunk közösen a gyermekekkel! Lehetséges válaszok pl.:

- rendőr; óvni az emberek biztonságát, a jó rendet; Hatalma van börtönbe zárni, lefegyverezni, önvédelemből a másik életét elvenni; Lehetősége van fegyvert viselni, fegyverrel bánni.
- orvos; emberi életet menteni, gyógyítani; lehetősége van gyógyszerekhez hozzájutni, vizsgálatokat felírni, tudni, ki milyen beteg volt; hatalma van az élet felett